Johannes Møllehaves prædiken 4. søndag efter trinitatis

Taler
Johannes Møllehave
Sognepræst

Dato
18. juni 1978

Sted
Virum Kirke

Omstændigheder
Prædikentekster
Matthæusevangeliet kapitel 5, vers 43-48
Lukasevangeliet kapitel 15, vers 11-32

Naturlige fjender

Intet er naturligere for et menneske end at have fjender. Fjendskaber holder ofte sammen på både venskaber og ægteskaber.

Hvis parterne er enige om hvem de ikke kan lide, kan det svejse dem ekstra sammen.

Tit er ens værste fjende én der tidligere har stået en meget nær. Kærlighed kan slå over i had så glødende som stikflammer. Når den elskede skuffer én, tager kærligheden sig betalt og bliver til had.

Det er ikke kun venskaber og ægteskaber der holdes grundigt sammen ved hjælp af fælles fjendskaber.

Det er også mekanismen i landes og nationers sammenhold. Intet i verden styrker det indre sammenhold som den ydre fjende.

Derfor har vi i alle vore nationalsange (hvor vi ynder at se os selv som den fredeligste nation i verden), de groveste billeder af fjenderne og deres skæbne.

Kong Christian får os op at stå og især når vi hører linjerne:

Hans værge hamrede så fast,

At Gothens hjælm og hjerne brast.

Det må vi mindes.

Og når det bliver Skt. Hans, så jubler vi:

Med sværdet i hånd skal hver udenvælts fjende

Beredte os kende

Og i samme vers:

Vi vil fred her til lands.

Det er nemlig lige det vi vil. Det er de andre der vil ufred, derfor er de vores fjender, så skal de sandelig også få ufred, så hjernemassen flyder som i nationalsangen, så vi bagefter kan få fred.

Med fjenden er det nemlig oftest som den amerikanske general sagde i krigen i Vietnam: "For at redde byen må vi udslette den".

For at få fred for fjenden må vi udslette ham.

Det er praktisk at have fjenden uden for sig selv, selvom vi godt ved, vi også har indre fjender at slås med. Og det er praktisk at have fjenden uden for nationen, så der ikke bliver borgerkrig, selvom nemlig borgerkrigen er en kendsgerning mange steder på kortet i dag.

For det indre sammenholds skyld må nationalsangene nævne de ydre fjender.

Hvis vi personalt tæller sammen på de venner og fjender vi har fået i vores liv, hvem mon så der er flest af?

Mon ikke fjendernes tal voksede efterhånden? Wessel, der jo udtrykte sig med en såre dansk humor, den består bl.a. i at sige det modsatte af det man mener, siger som bekendt om smeden (og bageren):

Han sig en fjende fik;

(dem kan vi alle få;

Jeg ingen har;

det gå min læser ligeså!)

jamen det betyder vel, at han ikke havde nogen fjender? Nej, det betyder lige det modsatte. Længere fremme skriver han, at han selv går på kro for at drikke – for andet kommer han der ikke. Og så til føjer han hvad kroen angår: anmærk dog, læser! dette:

Jeg immer går på de honette.

Det vidste samtiden var løgn. Derfor var det morsomt, at han skrev det – han viste sig navnlig på de mindre honette steder. Og på samme måde med fjenderne (jeg ingen har; det gå min læser ligeså).

I allerhøjeste grad havde han fjender.

Og læseren kan nok heller ikke sige sig fri.

Men digtet handler netop om fjendskabets psykologi. Man retter bager for smed – det betyder at fjendskabet tit tager sig tilfældigt og urimeligt betalt.

Man kommer til at hade og straffe de forkerte.

Han sig en fjende fik;

(dem kan vi alle få;

jeg ingen har; det gå min læser ligeså!)

Jesus taler i bjergprædiken om kærlighed til fjenderne. Gustav Aulén der har skrevet en meget oplysende bog om den moderne Jesus-forskning, dvs. den forskning af Jesu ord der har foregået i de sidste 15 år, siger at man kan finde paralleller til det meste af det Jesu har sagt – men ikke om ordene om kærlighed

til fjenderne. Hverken i senjødedommen eller hos gnostikerne eller hos sekten ude ved Dødehavet, som vi kender fra Dødehavsrullerne.

Tværtimod.

Hvis der var noget der var markant i samtiden, så var det hadet til fjenderne.

Du skal elske din næste og hade din fjende.

Det var klare ord i Det gamle Testamente, og ved dødehavet var hadet endnu kraftigere trukket op. Desuden var hele den jødiske kultur bygget op på det mest elementære fjendskab.

Vi møder i begyndelsen af Det gamle Testamente skildringen af brodermordet, kampen mellem kvægavleren og agerdyrkeren, mellem Kain og Abel, eller deres stammer, mellem Isak og Ismael – den fastboende stamme og ørkenstammen – jøderne og araberne kunne man sige, ganske som vi kender det i dag.

På Golan-højderne og i de områder, hvor prædiken blev holdt, er det fjendskab blevet holdt ved lige, så det gløder, med alle moderne våbenmetoder.

Hvem var altså i Det gamle Testamente de mest ivrige fjender: Det var broderfolkene.

Jo tættere man var knyttet i arv og miljø og baggrund, desto værre var fjendskabet.

I historien om Kain og Abel siges det ganske tydeligt, hvad der fik Kain til at hade og slå ihjel.

Han følte forskudt.

Det er den værste følelse i et menneskes liv: følelsen af at være forskudt.

Gud så til Abel og til hans offer, men til Kain og hans offer så han ikke.

Så blev Kain Abels fjende og han kunne ikke få fred med sig selv før han havde dræbt ham.

Han var syg i sjælen ved tanken om Abels eksistens.

Han følte sig forskudt. Enhver har oplevet følelsen af at være forskudt, den kan være reel eller indbildt, intet er så smertefuldt: den kan opleves i forhold til forældre eller venner eller ægtefællen eller den elskede – og den får stadig mennesker til at begå drab, hvis eneste formål er at få hævn, fordi man blev forskudt.

Sidste søndag kunne man høre Jesu kendteste lignelse om de to brødre.

Da jøderne hørte den, tænkte de utvivlsomt på de broderpar de kendte – Kain/Abel – Isak/Ismael – Jacob/Esau.

Der var altså ham der gik hjemmefra og ødte sin arv og endte hos svinene, og til sidst besluttede at gå tilbage – og så var der ham, den pæne bror der ikke gik nogensteder, men blev hjemme hos faderen, og levede et pænt men glædesløst liv, og som derfor ikke kunne tåle, at der skulle festes for den fortabte.

Det lignede jo heller ikke noget: Den fortabte havde et spiritusproblem, og han havde været ganske umådeholden i sit forhold til kvinder, og hvad gjorde den gamle far? Gav ham men moralsk opsang og et års karantæne?

Næ, han trak flasker op og inviterede til dans med mange forskellige kvinder.

Det kunne jo kun gå galt.

Men så glad blev han altså.

Tænk at glæden sådan kan rive en med, at man glemmer sin sunde fornuft og sin sure moral – af glæde.

”Så glade vi føler os skabes i bryst, de levendes lyst”.

Det var for meget for den hjemmegående bror.

Han blev virkelig bitter. For ham var der ikke noget glædeligt i, at den fortabte var fundet, og den døde blevet levende. Han glemte hverken sin sunde fornuft

eller sure moral. Han var der på stedet: Her har jeg gået og slidt og slæbt, men mig har du aldrig festet for – og så kommer denne din søn.

Hør hvor han foragter ham: Han vil ikke kalde ham sin bror. Denne din søn, siger han til faderen.

Hvorfor var han så bitter.

Af nøjagtig samme grund som Kain: Han følte sig forskudt og misundelig, og så førte han sit had over på sin bror.

Glæden river os med, men han kunne ikke glæde sig, og når vi ikke kan glæde os bliver vi farlige. Hvem eller hvad står vores glæde i vejen? I krisetider får vi flere fjender end ellers, vi er lettere at lokke med i had til mindretal af enhver art: fremmedarbejdere, narkomaner og christianitter og kriminelle og hvem der ellers vil aflaste os for vores indre pres.

Hvad sagde faderen?

”Jamen mit barn, du er jo altid hos mig, og alt mit er dit. Men burde vi ikke glæde os fordi din bror som var død er blevet levende, fordi han der var tabt, er blevet fundet?"

Læg mærke til, at faderen heller ikke moraliserer overfor ham. Det havde jo været nærliggende at sige: ”Hvis du ikke kan glæde dig, så vil jeg slet ikke snakke med dig, det er for dårligt af dig.”

Men faderen siger: ”Mit barn, du er jo altid hos mig og alt mit er dit.”

Det er vigtigt at fremhæve denne sætning, for den er baggrunden for hele bjergprædikenen og derfor også for Jesu tale om kærlighed til fjenderne.

Den frygtelige følelse af at føle sig forskudt har ingen reel baggrund. Ingen er forskudt af Gud, sådan som Kain troede han var.

Mit barn, du er jo altid hos mig og alt mit er dit.

Gud lader sin sol gå op over både onde og gode uden forskel, og han lader sin

regn falde på onde og gode - uden forskel. Han er god ved de onde og utaknemlige, både dem der er som den fortabte søn, og dem der bliver hjemme i deres glædesløse pænhed og er fortabt i den.

Som han lader jordens sol skinne på onde og gode, lader han nådens sol skinne på retfærdige og ulydige, egenkærlige og onde. Det er en stor trøst for os.

Han siger til dig og mig: ”Mit barn, du er altid hos mig og alt mit er jo dit.”

Han elsker sine fjender, han velsigner dem der forbander ham, og han gav sin søn hen til de fortabte – for ingen skal være fortabt. Han slipper os ikke mens vi lever, og han slipper os ikke i døden.

Han elsker os ikke for vores godhed, men fordi han er kærlighed.

Gud har antaget os og derved sat os på plads. Han har henvist os til at leve livet og dele det liv ikke kun med de mennesker vi vælger, eller dem vi foretrækker, eller dem vi slutter os sammen med (imod andre – imod fjenderne, de fælles fjender). Nej, vi skal dele livet med de mennesker Gud har sat os imellem.

Mit barn, alt mit er jo dit.

Burde du så ikke glæde dig, og glemme din sunde fornuft og din sure moral, som er så velegnet til at give dig god samvittighed over dine fjendskaber? Moral er et synspunkt, man anlægger på dem man ikke kan lide.

Gud har stillet os i verden, fordi han elskede denne verden, helt anderledes end vi nogensinde kommer til at elske den. Han har befalet os at elske vores fjender, fordi det var hans lyst at tilgive.

”Forlad os vor skyld, som vi også forlader dem, der skylder os”. Kan man sige den bøn uden at få gåsehud over hvor dårligt man selv slap for at tilgive?

Og dog har talen om kærlighed til fjenderne kun mening der hvor det først er sagt: Mit barn alt mit er jo dit. Jeg har fundet dig, fordi kærligheden ikke søger sit eget, og derfor heller ikke fjendskab (når vi får fjender, er det altid fordi vi søger vores eget). Og hvor der virkelig tilgives, der sker Guds vilje, ja komme dit rige og ske din vilje – her hvor vi kun kender vore fjendtlige riger og vore

fjendtlige viljer.

Kingo siger i en påskesalme: ”Han først for sine fjender bad” – Og så undrer Kingo sig ikke over hvem fjenden var, hvor han finder ham, så han kan bekrige ham. Nej, han siger: ”Oh, Jesus bed du og for mig” – For han ved godt, at han selv er blandt fjenderne. Der hvor det erkendes, deler mennesker det liv med hinanden som Gud giver dem – fordi han elsker sine fjender.

Kilde
Møllehave, Johannes (1980). Den livsild som forbrænder: 24 prædikener. Lindhardt og Ringhof

Kildetype
Dokumentation i bogværk

Tags
4. søndag efter trinitatis, Anden tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 1900-tallet

URI
https://www.dansketaler.dk/tale/praediken-4-soendag-efter-trinitatis